

poměrně pozdě, snad až na počátku I. tisíciletí př. n. l. Dodejme ještě, že nejnověji se López Eire vrátil k metodologické problematice v článku *Perspectivas metodológicas en dialectología griega*, *Helmantica XXVIII* [1977; *Commentationes philologicae en honor del P. Julio Campos*], str. 315–329, a že zde s odkazem na zajímavý, i když dosti kuriózní metodický postup starověkého filologa Tryfóna z Alexandrie, současnika Augustova, dochází znovu k závěru o mimořádné archaičnosti thessalstiny.

Stati A. Lópeze Eireho prozrazují moderní dialektologické školení spojené s důkladnou znalostí starořeckého jazykového materiálu. Stejně jako García-Ramón směřuje i on k co nejširší eliminaci nářečních rozdílů v řeckém nářečním světě z doby před pádem mykénské civilizace. Oběma autorům se daří interpretovat velkou většinu raných řeckých diferenčních jevů tak, že se jejich postmykénský vznik zdá pravděpodobný, otázkou ovšem zůstává, zda zmíněné difference — nezávisle na sobě posuzované — musejí být opravdu vždy až postmykénského data. Ze dvou nedávno vyšlých statí dalšího Španěla F. R. Adradosa (*Emerita* 44 [1976], 65–113 a 245–278) vyplývá, že tomu tak být nemuselo, ale o tom chceme pojednat až v některém z dalších svazků Sborníku.

Antonín Bartoněk

Archaeologia Homerica — Die Denkmäler und das frühgriechische Epos im Auftrage des Deutschen archäologischen Instituts hrsg. von *F. Matz* und *H.-G. Buchholz*, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 1967.

Od roku 1967 vydává Deutsches archäologisches Institut významnou sérii publikací věnovaných problematice hmotné kultury v souvislosti se studiem památek raně řeckého eposu. Dílo vychází v sešitech a je rozpočteno do tří svazků o celkovém počtu nejméně 23 monografických studií. Poněvadž jednotlivé sešity vycházejí v poměrně těsných časových intervalech, chceme tu zatím podat globální výčet statí zařazených původně do plánu a k některým z nich se přitom vrátíme ve zvláštních recenzích podle tematických okruhů.

Do prvního svazku byly zařazeny práce o oděvu (*Sp. Marinatos*), úpravě tváře a hlavy (*Sp. Marinatos*), špercích (*E. Bielefeld*), odznameních hodnosti (*H.-G. Buchholz*), vojenství (*H.-G. Buchholz* se spolupracovnicí), jízdě na voze a na koni (*J. Wiesner*) a o námořnictví (*D. Grayová*). Druhý svazek obsahuje monografie o zemědělství, zahradnictví a chovu dobytka (*W. Richter—W. Schiering*), lovu a rybařství (*I. Maulová* a *H.-G. Buchholz*), hornictví, hutnictví a práci v lomech (*R. J. Forbes*), řemesle (*F. Eckstein—H. G. Niemeyer*), obchodě (*W. H. Gross*), výtvarném umění (*G. Hafner—K. Fittschein*), stavitelství (*H. Drerup*), o homérské domácnosti (*S. Laser* s dalšími spolupracovnicí) a o kuchyni a jídlech (*G. Brunsová*). Ve třetím svazku vycházejí studie o ženě homérské doby (*G. Wickert*), péči o tělo a lékařství (*W. Artelt*), sportu a hrách (*E. Homann-Wedeking*), hudbě a tanci (*M. Wagner*), kultu bohů (*E. Townsend-Vermeuleová*) a písmu (*A. Heubeck*).

Antonín Bartoněk

I. A. Rezanov: Atlantida: Fantazija ili realnost?, Izdatel'stvo Nauka, Moskva 1976, stran 136.

Otázka Atlantidy zneklidňuje již dlouhá léta na celém světě mysl nejen různých amatérů, ale i odborníků mezinárodního vědeckého vřhlasu. Jak je patrné z bibliografických údajů v publikaci *I. A. Rezanova*, stranou nezůstali v posledních letech ani badatelé v SSSR. Sám Rezanov zdůrazňuje ohromný rozvoj nejrůznějších vědních disciplín, které se dotýkají problému Atlantidy, a v recenzované práci populárně-vědného zaměření shrnuje výsledky dosavadních bádání z oboru přírodních věd, především geologie a vulkánologie, oceánologie a geofyziky (srov. zvl. str. 10–24; 35–79; 116nn.) i věd společenských, zvláště archeologie a historie, a snaží se vyloučit své vlastní stanovisko k otázce Atlantidy. Studii začíná tradičně rozborem informací o Atlantidě známých z Platóna (str. 4nn.) a jejich konfrontace s výsledky přírodovědného zkoumání ho vedou k závěru, že Atlantis nemohla ležet v Atlantském oceánu, nýbrž ve Středozezemním moři. Do této souvislosti pak uvádí objevy Arthura Evanse na

Krétě ze začátku tohoto století (str. 80nn.) i poslední výkopy na Théře (str. 90nn.) a soustřeďuje svou pozornost především na otázky pádu krétské kultury (str. 94nn.). Po vzoru Sp. Marinatose uvádí Rezanov zkázu Atlantidy do souvislosti s předpokládanou thérskou vulkanickou erupcí kolem roku 1500 př. n. l. a do širších souvislostí pak s obecnou zkázou krétské kultury mínojské brzy nato. Platonův údaj, z něhož plyne daleko větší rozsah Atlantidy ve srovnání s ostrovem Thérou a jeho archipelagem, vysvětluje Rezanov mimořádně velkým významem krétské kultury v tehdejší středomořském světě a jejím širokým a dalekým působením. Na podporu své teorie si bere i staré řecké mýty (srov. str. 101nn.). V závěru publikace (str. 134) vyslovuje autor mínění, že „archeologické vykopávky našeho století a nedávné geologické výzkumy nám poskytly velmi mnoho, abychom byli s to reálně si představit Atlantidu mínojského období“. A pokud jde o to, co lze očekávat od dalších výzkumů, konstatuje, že mínojské paláce známe již dost dobře z vykopávek na Krétě, v pevninském Řecku, i v Malé Asii, takže od výkopů na Théře si již neslibuje mnoho nového, stejně tak jako od podmořských objevů v okolí Théry. Knihu uzavírá nadějí, že více budeme o Atlantidě vědět tehdy, až se podaří rozluštit texty psané lineárním písmem A. V tom se autor jeví příliš velkým optimistou, neboť lineární A nálezy ze staré Kréty (a několik málo z Théry) nejsou toho druhu, aby jejich rozluštění mohlo udělat tečku za obrovskou spleť otázek týkajících se Atlantidy. Klíčové místo zaujímá spíše Théra, avšak tamním památkám doby bronzové nevěnuje autor takovou pozornost, jakou by si zasloužily; v práci zejména chybějí informace o nejnovějších nálezích a odtud zřejmém prameni Rezanovovo jistě podceňování thérských výzkumů. V knize chybějí i odkazy na novější populárněvědnou literaturu (např. na knihu maďarského autora L. Stegeny, jež vyšla i v českém překladu v Mladé frontě v edici Kolumbus již v roce 1967 pod názvem *Byla nebyla Atlantis*).

I přes určité výhrady nelze neocenit syntetický charakter předkládané publikace, shrnutí výsledků nejrůznějších technických disciplín a jejich konfrontaci s objevy archeologů a v neposlední řadě pak upozornění širokého okruhu čtenářů na velký přínos mínojské kultury.

Dagmar Bartoňková

Antonín Bartoněk: Odysseové na mořích historie, Mladá fronta, Kolumbus, Praha 1976, str. 405; týž, Světem starých Řeků, Orbis, Praha 1977, str. 287.

V těsném časovém intervalu vydal profesor brněnské univerzity Antonín Bartoněk, známý svými studii především o nejstarší fázi řecké kultury, dvě knihy o Řecku, jež jsou určeny širšímu okruhu čtenářů. Ačkoliv jde o podobnou tematiku, podařilo se autorovi dosáhnout toho, že se text — až na základní údaje — neopakuje. Autor rovněž dovedl zaměřit obě publikace tak, aby sloužily rozdílnému okruhu čtenářů.

Odysseové přinášejí nejširší poučení o historii a kultuře všech krajin, které Řekové zabydleli. A tak v Části II se setkáváme s osudy Řeků na východě, ale i na jihu v Africe, v části III poznáváme Velké Řecko v Jižní Itálii, na Sardinii a dále osídlení Hispanie a jižní Francie a konečně v části III osudy Řeků na severu Jadranu a v Černomoří. Na poměrně málo stranách se autorovi podařilo zajímavým způsobem vyložit nejen průběh historického dění, ale objasnit také jeho příčiny. Hned v Části I — *Řekové plují do světa* autor poutavým způsobem osvětluje prehistorii Řeků na jejich pojmech pro moře anebo odraz historické skutečnosti v řeckém mýtu. V dalších kapitolách volí zpravidla jeden typický jev, který v důkladném rozboru osvětlí čtenářovi podstatu věci a usnadní mu pochopení obdobného. Důkladná, téměř pedagogická promyšlenost toho, jak čtenáři podat pochopení nesnadného nebo dvojsmyslného řeckého textu, se projevuje např. ve výkladu věšty, kterou daly řecké věštírny Kroisovi (str. 151n.), anebo, jak poukázat na široký kulturní dosah, byť jediného slova, je vidět z tradice slova *kerasos* — třeseň v evropských jazycích (str. 364). V tom směru upoutají čtenáře autorovy výklady některých jazykových památek. Zde upozorníme alespoň na jeho výklad kyperského písma (str. 184) anebo vzniku latinské abecedy. Autor zde postupuje velmi přesně, používá přepisů, příkladů a tabulek a v této souvislosti osvětluje i význam Kýmy jako zprostředkovatelky abecedy Řimanům (str. 262n.).

Zvláštní pozornosti zaslouží autorovy výklady archeologických nálezů a památek materiální kultury vůbec. Zde autor dovedl výklady na nejnovější stav, takže jeho